

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

2 V. solum Spiritus Sanctus fuerit causa efficiens conceptionis Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

S E C T I O II.

Virum solus Spiritus Sanctus fuerit causa efficiens conceptionis humane Christi ex Virgine.

Christus ex sanguine menstruo Virginis non est formatus.

formatur fetus, non esse sanguinem corruptum, sed purum, perfectiusque decoctum, vt D. Th. supra q. 31 art. 3. docuit, & ibi ex Arist. Aug. & alijs diximus: quia tamen natura prouidit, vt foemina propter necessitatem generationis hoc sanguine abundaret, quando illi necessarius non est ad formationem, vel nutritionem fetus, prouidit etiam modum, quo certis, definitisq; temporibus expelleretur, & fortasse quando est in eo statu, vt expellendus sit, iam est imperfectus, & ad corruptionem tendens, & quasi excrementum quoddam, & tunc consuevit appellari *Sanguis menstrualis*. Et hoc sensu non formatur fetus ex sanguine menstruo, vt sic, id est in eo statu constituto, formatur tamen ex illomet sanguine, qui nisi formando foetui deferuieret, menstrualis esset.

Ad tertiam difficultatis partem de modo huius conceptionis, dicendum est quaestione sequenti. Et quod ad vim effectricem pertinet, dicemus in sectione sequenti: nunc breuiter responde, in conceptione tres actiones distingui posse. Prima est congregatio sanguinis materni in utero. Secunda, formatio fetus remota. Tertia, vltima dispositio, & informatio fetus. Quod si comprehendamus etiam nutritionem proles, qua vsq; ad perfectionem, & quasi maturitatem perducitur, id est, vsque ad natiuitatem (nam haec est veluti perfectio, & consummatio conceptionis) in illa distingui poterunt illae tres actiones proportionem seruata, quia necesse est, & ministrari nutrimentum, seu materiam nutritionis, & disponi, ac tandem conuerti, & animari: tamen in hac posteriori parte nulla est difficultas: tum quia est veluti extrinseca conceptioni: tum etiam quia post Christum conceptum, reliqua naturali modo perfecta sunt, Virgo enim alimentum praestabat purissimum & perfectissimum eodem genere actionis, & motus, quo aliae matres, quia nihil erat quod impediret: neque est vlla ratio, & fundamentum ad miracula non necessaria constringenda. Quod autem pertinet ad tres priores actiones, duae postremae non pertinent proprie ad ministrationem materiae, sed ad formationem, de qua sect. sequenti dicendum est: tantum ergo superest prima actio, quae naturaliter fit per naturalem facultatem ipsius uteri, qui suscepto virili semine, vel ab illo quasi excitatus, aut fortasse etiam adiutus, statim attrahit ex venis sanguinem formando foetui conuenientem. Hanc ergo actionem etiam habere potuit Beata Virgo, vt vitali modo hunc sanguinem ministraret, solum duplici ratione fuit illa actio miraculosa. Primo, quia absque susceptione virilis seminis, facer illius venter sanguinem attraxit supplente Spiritu Sancto vim illam, quam virile semen confert ad huiusmodi actionem, vel certe altiori modo excitando illam facultatem actiuam, vt suam actionem exerceret. Secundo, quia illa attractio multo breuiori tempore, quam naturaliter posset, effecta est. Haec autem duplex ratio miraculose operandi non est contra rationem verae generationis, quia non mutauit essentialem rationem illius actionis, nec vitalem modum, sed accidentaliter potius illam perfecit. Et eadem ratione addendum est, si fortasse sanguis Virginis prius non erat satis dispositus ad formationem proles, ea nimirum dispositione, quae proximè antecedit efficaciam seminis, diuinitus fuisse Virginem confortatam, vt subito illam dispositionem efficeret, impediendo materiae repugnantiam, vel alio simili modo. Potest autem facile hoc miraculum euitari, sed dicamus diuina prouidentia factum esse, vt Beatae Virginis corpus ita nutrireretur, & gubernaretur, vt in eo momento haberet sanguinem rectè praeparatum, & aptissimum ad Christi conceptionem.

);(

Non intendimus excludere duas alias Trinitatis personas, supponimus enim opera Trinitatis ad extra esse indiuisa quo ad effectiorem: & ita quamquam appropriatè hoc opus tribuatur Spiritui Sancto: commune tamen esse totius Trinitatis. Sensus ergo quaestionis est, an sit excludendae omnis alia causa creata proximè efficiens, & solum potest proprie esse quaestio de persona humana, patre scilicet aut matre, quia nulla est alia causa per se, ac propria generationis humanae.

Supponimus autem secundo, in hac conceptione nullum hominem habuisse efficientiam vllam, quia non est opera viri effecta, & quoad hoc certum est, Spiritum sanctum adhibuisse omnem vim actiuam, quam virile semen solet in conceptione exercere. Quod totum de huius certum est, & supra probatum, cum de virginitate Deiparae ageremus. Tota ergo quaestio ad Virginem reuocatur, an scilicet ipsa operata fuerit effectiue cum Spiritu Sancto, vel solus Spiritus Sanctus sine ipsa.

Suppono autem tertio, in Christi conceptione interuenisse duo, nimirum formationem corporis, vltimè ad vnionem illius cum anima (quam suppono à solo Deo creari) & vnionem totius humanitatis cum Verbo. Hic non agimus de efficientia huius vnionis quia haec intrinsece non spectat ad humanam generationem, & quia de causis eius superius q. 2. dictum est, agimus ergo de actione illa, quae versatur circa corpus vsq; ad perfectam dispositionem, & vnionem cum anima.

Suppono quarto, B. Virginem habuisse omnem efficientiam, quam necesse est habere foeminam, vt vera mater sit, vt ex dictis in praecedenti sectione manifestum est. Vnde praeter actionem illam antecedentem, qua mater disponit remote, ministratque materiam (de qua iam diximus) certum videtur habuisse Virginem aliquam actionem quasi concomitantem, quam sine dubio omnes matres habent, quando in utero formatur corpus, vt rectè docuit D. Th. in 3. d. q. 2. art. 1. Quia ipse maternus uterus calore suo naturali, & spiritibus vitalibus fouet, & conseruat semen, & multum iuuat ad bonam dispositionem, & complexionem corporis. Quae actio in alijs foeminis durat per quadraginta, vel octoginta dies vsque ad perfectam conceptionem, Beata autem Virgo quia in ea conceptio subito perfecta est, non ideo priuari debuit hac efficientia, & ideo ei datum est, vt subito efficeret totam illam dispositionem, quam hoc modo, & per has qualitates in naturali tempore effectura erat. Igitur quaestio solum superest de principali illa actione, quae proprie dicitur formatio fetus, quae consistit in organizatione corporis vsque ad vltimam dispositionem.

De qua duplex est Theologorum opinio. Prima affirmat, quidquid est efficientiae in illa actione, tribuendum esse soli Spiritui Sancto, & Beatae Virginem materiam ministrasse duntaxat. Ita D. Thom. hic & quaestione sequenti, articulo 4. ad 2. & Caietanus hic, & in 22. quaestione 154. articulo 12. Richard. in 3. distinctio. 3. articulo 2. quaestione 2. Capreol. d. 4. & ibi Palud. quaestione 2. in fine, & Marfil. quaestione 5. articulo 2. Fundamentum Philosophicum est, quia putant hi Doctores cum Aristotele 1. de generat. animal. cap. 20. & lib. 2. cap. 4. in omni humana generatione matrem non concurrere actiue, sed solum ministrare materiam: Theologicum autem fundamentum D. Thomae fuit, ne concederet Virginem in hac conceptione emisisse semen, quia hoc puritati, & virginitati eius derogare videretur. Quod tamen necessarium fuisset, si Beata

*D. Thom.
Caiet.
Richard.
Capreol.
Palud.
Marfil.
Aristot.*

si Beata Virgo aliquid effectura erat, nam tota vis actiua in humana generatione est medio semine. Neque enim satisfacit, si quis dicat, quamuis alia mater efficiant per semen, Virgini supernaturaliter datum esse, ut sine semine haberet totam illam efficientiam, quam alia mater habere solent. Hoc (inquam) non satisfacit, quia si hæc efficientia feminæ necessaria est ad generationem humanam, & in ea fundatur ratio, & relatio matris, ut B. Virgo genuerit tanquam vera mater, necesse est, ut per facultatē hanc animæ vegetantis, & per vitalem actum eius genuerit, hæc autem facultas non est nisi vel ad formandum semen, vel in virtute, quæ in illo residet, ergo, si ab his non processit actio, non fuit vera generatio, ergo, ut dicamus Virginem non emisisse semen, & nihilominus verè genuisse, dicendum est, ex parte matris generationem humanam non consistere in actione feminis, sed solum in ministratioe materiae.

Secunda sententia est, Beatam Virginem effectiue operatam esse cum Spiritu Sancto ad Christi conceptionem. Hanc sequuntur plures Theologi in 3. distinct. 4. Bonaventura, articulo 2. quæstio. 1. Scot. & Gabr. quæst. vnica, & Maior. quæst. 3. Fundamentum eorum est, quia sentiunt cum Galen. 14. libr. de usu partium, & lib. 2. de semine, feminas concurrere effectiue ad generationem proles emittendo semen debile quidem, & imperfectum, & ideo per se insufficientes, ut ipsum solum formet foetum, non tamen carens omni vi agendi, coniunctum enim cum semine viri vnum integrum generationis instrumentum componit. Quam sententiam Galenus varijs experimentis, & rationibus probat. Ea verò supposita concludunt prædicti Theologi, Beatam Virginem in conceptione Christi adhibuisse eandem vim, quā alia mater adhibere solent. Tum quia Spiritus Sanctus solum suppleuit defectum patris. Tum quia alias ipsa non fuisset vera, ac perfecta mater Christi.

Non spectat ad præsentem locum, ut controuersiam inter Aristotelem, & Galenum dirimamus: est enim valde difficilis, & ambigua, & non potest hoc loco pro dignitate tractari, neque huius materiae grauitas id patitur, obiter autem, & sine efficienti examine illam definiendo, iniuria tantis Philosophis fieret: præsertim quia si cum Aristotele sentiamus, rectè sequitur Beatam Virginem non habuisse in conceptione Christi efficientiam: Si verò cum Galeno teneamus feminas habere vim administrandum semen efficax, & operatum simul cum semine viri, non ideo necessariò cogimur fateri Beatam Virginem transfudisse hoc semen in matricem, & per illud cooperatam fuisse conceptioni. Quia quamuis femina possit tale semen præstare, non inde fit, illud esse simpliciter necessarium ad generationem, sicut supra de materiali semine dicebamus. Quia virtus actiua huius feminis eiusdem rationis erit cum semine virili, & solum concurrent ut partes vnius agentis integri, ergo posset tam efficax, & copiosum esse semen virile, ut etiam si maternum deficiat, si aliunde ministraretur sufficiens materia, illud solum sufficiat ad efficiendam conceptionem. Patet consequentia, quia vis actiua, quæ completur ex quantitate, seu partibus integralibus eiusdem rationis, ablata vna parte potest per aliam similem suppleri. Nihil enim refert, quod semen sit a viro, vel a femina decusum, si alioqui sit eiusdem rationis, & in sufficienti quantitate. Eò vel maximè, quod semen feminæ dicitur debile, & parum actiuum, vnde fit, ut eius vis facile suppleri possit per nonnullum augmentum virilis seminis, vel in quantitate, vel in qualitate illius, quamuis è conuerso solum femininum semen non possit supplere actionem viri, propter remissam virtutem, quam habet. Quod

A si hoc verum est, ut certè est probabile, dicendum erit, quamuis mater possit concurrere actiue: tamen hoc non esse de ratione matris, & ita non oportuisse Virginem habuisse hanc efficientiam, ut vera mater esset, & decuisse, ut illam non haberet, ut eius virginitas omnino pura & illibata permaneret.

Sed adhuc facta illa hypothese, obijci potest contra hunc dicendi modum. Primò, quia licet necesse non sit, ut femina concurrat actiue, quando est impedita, vel infœcunda ad formandum semen, tamen si fœcunda sit, & nihil obstat, naturalis ordo postulat, ut ipsa concurrat, sed Beata Virgo propter optimam complexionem, & ætatem, fœcunda erat, & ad perfectum generationis modum apta, ergo, ut ex parte sua naturali modo conciperet, debuit efficere. Secundò, quia estò possit esse mater sine hac efficientia, dubitari tamen non potest, quin perfectiori modo mater sit, quæ non solum effectiue ministrat materiam, sed etiam format foetum: & consequenter perfectior matris relatio inde consequitur, cur ergo priuabimus Virginem perfectissimam ratione, & relatione matris? Tertio addere possumus, propter hanc causam virginitatis perfectionem in nullo diminui: quia in primis, quod Beata Virgo per naturalem facultatem generatiuam semen eficeret, non est contra virginitatem, & castitatem, quia illud est merum opus naturæ, sicut est naturalis digestio, vel concoctio cibi. Quod verò semen illud postea transmiserit ad locum, in quo formatur proles, non magis videtur contra virginitatem, quam transmissio sanguinis, quia illa transmissio fieri potuit obumbrante Spiritu Sancto sine vlla concupiscentia, titillatione, aut impudico motu, qui posset sensibilem delectationem parere: materia autem virginitatis non est nisi delectatio sensualis, & talis seminis resolutio, quæ nata sit illam causare, ut D. Thom. docuit. 2. 2. quæst. 152. articulo. 1. D. Thom. ergo virginitatis perfectio huic efficientiæ nihil obstat.

Hæc rationes faciunt sanè valde probabilem posteriorem sententiam, & explicando illam eo modo, quo in obiectionibus insinatur, & supposita Galeni sententia, est multum verisimilis, & non aliena à modo loquendi Sanctorum Patrum. Damascenus lib. tertio, capite secundo, dicit, Spiritum Sanctum in Virginem superuenientem, vim ei tum ad suscipiendum Verbi Deitatem, tum ad gignendum suppedita. Clarius Anselmus libro de conceptu virginali. c. 13. & 14. dicit corpus Christi formatum esse de semine Virginis. Et obijciens sibi, quia conceptio ex femina est immunda, respondet, hoc intelligendum esse de illo semine, quod cum consensu feminatur voluptatis, semen autem de Virgine sumptum fuit absque vlla voluptate, & ideo purissimum fuit: Ex quo constat Anselmum de proprio, & effectiue semine loqui.

Nihilominus tamen opinio sancti Thomæ satis probabiliter defendi potest modo supra dicto. Negare enim simpliciter, & in vniuersum matrem habere vim agendi in conceptione, aut posse emitte re effectiuum semen, difficile ex ultimo esse consideratis omnibus sensibilibus signis, quæ partim ex anatomia, partim ex alijs effectibus conspiciuntur. Quod verò semen actiuum feminæ non sit simpliciter necessarium, mihi valde probabile est, quia opinio posita dici consequenter potest, etiam si femina fœcunda sit, & semine abundet, non propterea illud esse simpliciter necessarium ad generationem. Quamquam, si talis femina naturali modo concipiat, consequentione quadam naturali necessariò illud emittet, siue hic, & nunc necessarium simpliciter sit, siue non, quia per se ordinatum est ad generationem, & per talem motionem, & actum necessario emittitur, hæc autem necessitas non habuit

Obiectio.

Responsio.

Damasc.

Anselm.

Virginem in Christi conceptione non actiue concurrisse per seminis effusionem, probabilissimum est.

Bonavent.
Scot.
Gabr.
Mai.
Galen.

habuit locum in Virgine, quia modo naturali non concepit, nec cum illis motibus imperfectis, qui seminis effusionem excitant. Neque propterea aliquid de perfectione matris demitur Virgini: tum quia ad perfectam matris rationem satis est, quod ea omnia præstiterit, quæ ad veram generationem humanam necessaria sunt: tum etiam, quia si quid fortasse illi defuit de actiuitate seminis, tamen in ministratio-
*Virgo sine
vlla etiam
seminis ac-
tuitate,
perfectissi-
me Chri-
stum con-
cepit, & ge-
nuir.*

ne materiæ alias matres excessit: aliorum enim filiorum corpora (vt est probabilis sententia Galeni) partim ex virili semine, partim ex sanguine matris materialiter formantur, corporis autem Christi materiæ ex sola matre sumpta est. Deinde etiam excessit in illa actione, quia materiam præparauit, fouit, ac disposuit, quæ non parum confert ad humanam generationem, præsertim cum tota efficientia causæ proximæ circa dispositionem materiæ, & corporis organizationem versetur, neque enim potest animam efficere, neque illam aliter corpori vnire, quàm illud perfectè disponendo. Quod si absque hac seminis transmissione possumus veritatem, proprietatem, ac perfectionem matris tueri, non videtur posse negari, quin hoc virginis puritatem aliquo modo augeat, quia in Deipara non tantum id, quod formale, & quasi morale, & studiosum est in virginitate, sed etiam id, quod est quasi materia-
*Beata Vir-
go Chri-
stum De-
um homi-
nem ex vi-
ro potuit
concipere.*

le, debuit esse omni ex parte perfectum, & ideo integerrima in corpore seruata est, & ab omni illecebra voluptatis naturali, & involuntary præseruata. Effusio autem seminis, etiam si sine voluptate fiat, est pars huius materiæ, & ideo omnis carentia illius ad perfectionem virginis pertinere potuit saltem ex parte materiæ.

Neque Damascenus contrarium dixit, absolute enim loquitur de vi generandi, quàm non negamus in Virgine fuisse, atque per vim Spiritus Sancti eleuatam esse, & confortatam, vt efficacius, ac velocius operaretur, quàm naturaliter posset. Anselmus verò magis videtur loqui de materiali, quàm de efficiēte semine, & explicari potest eo modo, quo verba Bedæ præcedenti sectione explicuimus, omnis enim materia generationis humanæ solet interdum seminis nomine significari.

SECTIO III.

Vtrum potuerit B. Virgo Christum Deum, & hominem ex viro concipere.

Questio hæc non potest intelligi de potentia ordinaria, quia in his præsertim rebus, quæ à sola diuina voluntate, & potentia pendent, illud solum potest dici possibile de potentia ordinaria, quod Deus facere decreuit, quodque diuinis mysterijs magis est consentaneum, & hoc sensu constat non potuisse Deiparam ex viro concipere. Intelligenda ergo quæstio est de potentia absoluta, quam non mouissem, nisi in quodam D. Thomæ interprete legissem, hic. q. 31. artic. 4. esse impossibile Christum Dominum potuisse habere patrem naturalem in terris. Et fundamentum est, quia generatio actiua non terminatur ad humanitatem, sed ad personam, ergo actio virilis seminis terminatur ad esse personæ le hominis, ergo implicat contradictionem hominem Deum generari per actionem virilis seminis, oporteret enim illam actionem terminari ad esse personæ talis hominis, & consequenter ex vi talis actionis vniri humanitatem personæ diuinæ, quod implicat contradictionem. Nulla enim creatura potest concurrere efficienter ad hoc, vt persona diuina communicet suam substantiam personæ creatæ, quia illud esse, est supra omnem ordinem creaturæ, & ideo contineri non potest in eius virtute, & potestate. Confirmari potest hæc sententia, quia non potuit Deus homo ita concipi, vt ex vi suæ originis ef-

fect obnoxius originali culpæ, hoc enim repugnat dignitati Verbi Dei, sed si conciperetur ex viro, peccato originali fuisset obnoxius, ergo.

Dicendum verò est absque vlla dubitatione, potuisse Deum hominem concipi, & generari ex muliere opera viri. Hanc assertionem cenfeo ad eodē certam, vt contraria nec probabilis, nec verisimilis sit. Probatum primo, quia non implicat contradictionem, vt patebit statim facili solvendo obiectiones factas. Et præterea declaratur, quia Deus potest assumere in vnitatem personæ naturam hominis geniti ab alio homine (vt supra ostensum est quæst. 4.) ergo potest assumere illam naturam in primo instanti, quo perficitur generatio. Nam si in posteriori tempore assumi potest ablata substantia, quam iam habebat, cur non poterit in primo instanti assumi, & præueniri, ne suat substantia propria? Secundò ita declaratur, quia vel vniū hypostatica humanitatis ordine naturæ supponit vnionem partium, & compositionem humanitatis, vel e contrario prius natura partes assumuntur, & postea inter se vniuntur, & ipsi mediantibus assumitur tota humanitas. Si primum dicatur, ergo fieri rectè potuit, vt actio virilis seminis versaretur circa corpus formandum vsque ad vltimum instanti generationis inclusiue, animamque illi vniendam, totamque humanitatem componendam, & quod in posteriori signo naturæ assumeretur illa humanitas, priusquam intelligeretur subsistens. Si autem dicatur secundum (quod verius est) certè cum anima prius natura creetur, quàm vniatur corpori, posset prius natura assumi à Verbo, etiam si corpus, cui erat vnienda, virili semine organizatum esset: & eadem ratione posset idem corpus in eodem instanti prius natura assumi, & posterius natura in eodem instanti posset illa partes vniri, ex vi illarum dispositionum, quæ virtute eiusdem seminis in tali corpore fierent. In his enim omnibus non solum non est contradictio: sed nec difficultas vlla: quin potius si verum est (vt est probabile) B. Virginem concurrisse effectiue, alterutro ex his modis necessario philosophandum est. Denique, quamuis de facto conceptio Christi non fuerit facta opera viri: tamen in ipsa effectiue Spiritus Sancti distinguenda est duplex actio, altera est conceptio actiua, altera vnitio hypostatica, nam hæc duæ sunt valde distinctæ: per priorem enim suppluit defectum, & efficaciam virilis seminis, & id efficit, quod homo effecturus erat, licet altiori modo, quo etiam posset Spiritus Sanctus formare purum hominem sine hypostatica vnione, ergo etiam potuisset totam hanc actionem permittere homini, & virili semini, quamuis in eodem instanti ipse esset aliam actionem, seu vnionem hypostaticam operaturus. Quocirca valde absurdum, & ridiculum existimo sentire, potuisse Deū facere vt homo sit Deus, & Deus homo, & vt aliqua femina sit mater Dei: & tamen facere non potuisse vt aliquis vir pater Deus existeret.

D Ad fundamentum ergo respondetur, actionem virilis seminis terminari quidem ad personam subsistentem in natura, vt ad vltimum terminum, qui genitus, vel natus denominatur, versari autem proximè circa naturam vniendo partes ex quibus componitur, ex qua compositione resultat suppositum. Et id eodē, si pater generaret filium, cuius naturam Deus assumeret in instanti generationis eius, vt ille pater diceretur verè genuisse talem filium hominem Deum, non esset necessarium, vt effectiue attingeret vnionem hypostaticam in ipsa humanitate cum Deo, sed satis esset, vt in eodem instanti vniret inter se animam, & corpus Dei vnita. Sicut homo generat hominem subsistentem, quia vnit inter se animam, & corpus substantia, quamuis illas partiales substantias ipse non effecerit. Exemplum sunt euidentia, hoc enim modo Christus nutriebat se,

*Responsio
ad argu-
menta in
oppositum.*